Vlaams Parlement

stuk **667** (2010-2011) – Nr. 2
ingediend op 27 oktober 2010 (2010-2011)

Verzoekschrift

over een krachtdadig Vlaams beleid tegen de ergste vormen van kinderarbeid

Hoorzitting

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Bart Caron en de dames Fientje Moerman en Sabine Poleyn

verzendcode: CUL

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:
de heren Carl Decaluwe, Paul Delva, Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Herman Schueremans;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
de heer Lieven Dehandschutter, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:
de heer Ludwig Caluwé, de dames Martine Fournier, Vera Jans, Tinne Rombouts;
de heer Chris Janssens, de dames Katleen Martens, An Michiels;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Patrick Janssens;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Stukken in het dossier:
667 (2010-2011) – Nr. 1: Advies Kinderrechtencommissariaat

INHOUD

1. Toelichting van het advies van het Kinderrechtencommissariaat door mevrouw Mie Jacobs 4
2. Toelichting van het verzoekschrift door de heer Koen Van Bockstal en mevrouw Marieke Poissonnier van Oxfam-Wereldwinkels 5
3. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers 8
Gebruikte afkortingen 18

Op 30 juni 2010 werd bij het Vlaams Parlement het verzoekschrift ingediend voor een krachtdadig Vlaams beleid tegen de ergste vormen van kinderarbeid. Het verzoekschrift droeg 58.771 handtekeningen. De eerste ondertekenaar van het verzoekschrift was mevrouw Marieke Poissonnier van Oxfam-Wereldwinkels.

Op verzoek van de commissie bracht het Kinderrechtencommissariaat een advies uit op het verzoekschrift.

Verzoekschrift en advies werden toegelicht tijdens een hoorzitting op 7 oktober 2010. Aangezien de onderwerp van het verzoekschrift meerdere commissiedomeinen bestrijkt, werden de leden van andere commissies uitgenodigd om aanwezig te zijn op de hoorzitting. Het betreft volgende commissies:
– Commissie voor Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie;
– Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking;
– Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Decreetsevaluatie, Inburgering en Toerisme;
– Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid.

1. Toelichting van het advies van het Kinderrechtencommissariaat door mevrouw Mie Jacobs

Mevrouw Mie Jacobs: Het Kinderrechtencommissariaat heeft een advies opgesteld in het kader van het verzoekschrift van de Oxfam-Wereldwinkels en wil zijn steun verlenen. Ook het positieve signaal dat het Vlaams Parlement met de hoorzitting rond het thema geeft, onderschrijft het Kinderrechtencommissariaat. Positief is ook het feit dat de commissie de deuren opent voor leden van andere commissies omdat het aangeeft dat kinderarbeid ook andere beleidsdomeinen raakt, zoals internationale handel en internationale samenwerking.

Chocolade heeft in Vlaanderen een diepgewortelde traditie, met onder meer onze kwaliteitsvolle pralines. Toch zit aan de productie van die chocolade ook het beeld van kinderarbeid vast. In landen als Ivoorkust en Ghana, die cacao produceren, is de ontwikkeling, de veiligheid en de gezondheid van kinderen erdoor bedreigd. Kleine cacaoboeren moeten er vechten om te overleven omdat ze geen eerlijke prijs voor de oogst krijgen. Niet zelden zien ze geen andere mogelijkheid dan de kinderen in het productieproces in te schakelen en dat in omstandigheden die hun ontwikkeling en scholing in de weg staan.

Kinderarbeid bestrijkt echter een veel breder terrein. Het gaat om de verantwoordelijkheid van invoerder en verbruiker tegenover het kind als producent van grondstoffen. We hebben het dan over cacao, suiker, koffie, katoen en over de productie van speelgoed en consumptiegoederen.

Op wereldwijd niveau zijn instrumenten uitgewerkt om kinderarbeid tegen te gaan. Het Verdrag voor de Rechten van het Kind verbiedt tewerkstelling van kinderen die hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling bedreigt. Twee verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie beschermen heel specifiek werkende kinderen. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat verstrekt daarover meer informatie. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt samen met de Oxfam-Wereldwinkels aan de overheid om meer aandacht te schenken aan eerlijke handel, omdat kinderarbeid ondanks alles op vele plaatsen nog bittere realiteit is. Een eerlijke wereldhandel is de beste buffer tegen elke vorm van kinderarbeid. Fair trade zorgt ervoor dat er een eerlijke handel tegen eerlijke prijzen wordt gevoerd. Hoe Vlaanderen daaraan concreet kan werken, wordt toegelicht door Oxfam-Wereldwinkels.

Het Kinderrechtencommissariaat steunt het signaal van Oxfam-Wereldwinkels en zal er in zijn verdere werking blijvend aandacht aan besteden. We blijven ervoor ijveren dat producten op de Belgische markt voldoen aan de normen inzake kinderarbeid. Het Kinderrechtencommissariaat heeft ook een opdracht van kinderrechteneducatie waarin de aandacht gaat naar kinderen als kritische consumenten van producten die hier op de markt zijn maar waarbij in het productieproces kinderarbeid gemoeid is.

In de Jongerenjaarkrant en de gloednieuwe Kinderkrant van het Kinderrechtencommissariaat wordt aandacht aan het thema besteed. In een kindvriendelijke format wordt over deze hoorzitting verslag uitgebracht op onze website.

2. Toelichting van het verzoekschrift door de heer Koen Van Bockstal en mevrouw Marieke Poissonnier van Oxfam-Wereldwinkels

De heer Koen Van Bockstal, gedelegeerd bestuurder Oxfam-Wereldwinkels: Ik zit hier met een dubbel gevoel. Enerzijds verheug ik me over de grote belangstelling, over de partijen en commissies heen, voor een thematiek die inderdaad vraagt om een geïntegreerde aanpak. Ook het aantal handtekeningen op de petitie maakt me blij. Anderzijds ben ik minder gelukkig met het thema zelf waarvoor we hier vandaag zitten. De trieste realiteit is deze week nog maar eens pijnlijk geïllustreerd in een studie van de Tulane University van New Orleans. De studie werd nota bene op verzoek van de chocolade-industrie zelf gemaakt. De conclusies zijn spijkerhard en onderschrijven volledig wat wij vandaag komen toelichten.

Het is goed dat het onderwerp zo snel kan worden behandeld en dat uitgerekend in de week van de fair trade. Ook dat is een belangrijk signaal van het Vlaams Parlement dat enorm gewaardeerd wordt. Het kadert tegelijk in een globale aanpak waarbij we ervoor pleiten een zeer krachtdadig Vlaams beleid op te zetten tegen de ergste vormen van kinderarbeid. De verantwoordelijkheid voor de overheid is duidelijk, maar die is er net zo goed voor de consument die nadrukkelijk kan kiezen voor een kindvriendelijk alternatief.

Ik wil vandaag ook met klem ontkennen dat Oxfam zich tegen bedrijven afzet. We reiken hen de hand, op voorwaarde dat er op een ernstige manier wordt gewerkt. Enkele weken geleden stond in De Standaard een interview met de nieuwe CEO van Barry Callebaut. Hij erkent het probleem dat wij aankaarten, net als de noodzaak om met grote ngo's en de overheid om de tafel te zitten en na te gaan hoe het kan worden aangepakt. Dat te lezen, was al positief, maar als het ook nog echt wordt waargemaakt, kan ons geluk niet meer op.

Mevrouw Marieke Poissonnier, beleidsmedewerker Oxfam-Wereldwinkels: Het verheugt ons dat er buiten de bevoegde Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media nog talrijke leden van andere commissies deze hoorzitting bijwonen. Het grote aantal handtekeningen is dan ook een sterk signaal ten aanzien van de Vlaamse overheid. De kernvraag van het verzoekschrift behelst een verzoek om daadkrachtig Vlaams beleid tegen de ergste vormen van kinderarbeid.

Oxfam-Wereldwinkels voert de campagne niet alleen. Heel wat organisaties ondersteunen de campagne-eisen: 11.11.11, Oxfam-solidariteit, Oxfam-Magasins du Monde, dat dezelfde boodschap verduidelijkt in het zuidelijke landsgedeelte, Vredeseilanden, Max Havelaar, Stop the Traffik, Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, de Vlaamse Jeugdraad, Broederlijk Delen, Plan België, UNICEF, ACV, ABVV, ACLVB. Heel wat vertegenwoordigers van deze organisaties zijn vandaag ook als toeschouwer aanwezig op deze hoorzitting.

In de ergste vormen van kinderarbeid zijn wereldwijd ongeveer 200 miljoen kinderen aan het werk. De landbouwsector staat nog steeds op nummer één in de lijst, waar 69 percent

van de gevallen van kinderarbeid voorkomen. De regio die er het meest mee te kampen heeft, is Sub-Sahara in Afrika.

De cacaosector is niet de enige die moet worden aangepakt. Het gaat veel breder, maar wij vertrekken wel vanuit onze ervaring met die sector binnen de chocoladeketen. De nieuwe studie van de Tulane University houdt zich bezig met het in kaart brengen van de ergste vormen van kinderarbeid in de cacaoketen. Zo goed als alle kinderen die werden ondervraagd, werken daar in de ergste vormen van kinderarbeid. De meeste kinderen die worden verhandeld vanuit de buurlanden, komen in Ivoorkust terecht. Van de ondervraagde kinderen uit Mali was 75 percent verhandeld, van de kinderen uit Burkina Faso was dat 63 percent. De kinderhandel is een zwaar onderschat probleem, blijkt uit het rapport. De gemiddelde leeftijd van de bedoelde kinderen is dertien jaar. Van alle ondervraagde kinderen zei slechts 4 percent dat ze naar school kunnen. We kunnen niet onder de cijfers uit: dit is uitbuiting.

Hoe worden de ergste vormen van kinderarbeid momenteel aangepakt? De IAO, de Internationale Arbeidsorganisatie, heeft er specifieke conventies over. Het is goed in eerste instantie een onderscheid te maken tussen wat gedefinieerd wordt als kinderwerk en wat als kinderarbeid. Het eerste draagt bij tot de ontwikkeling van het kind en het welzijn van de families van de betrokken kinderen. Daarover gaat onze campagne duidelijk niet. Daar tegenover staat kinderarbeid die de ontwikkeling van kinderen schaadt en scholing in de weg staat. Heel in het bijzonder gaat het om de ergste vormen van kinderarbeid die worden uitgelegd in conventie 182 van de IAO. Die stipuleert dat het onder meer gaat om kindslavernij, waarbij kinderen aan de slag zijn als lijfeigenen, een middeleeuwse praktijk die vandaag nog te vaak realiteit blijkt in heel wat grondstoffensectoren. Ook kinderhandel en gedwongen arbeid staan vermeld in de conventie. Een andere vorm van kinderuitbuiting is gevaarlijk werk, zoals in de cacaosector de kinderen die met machetes moeten werken, daarmee in bomen moeten klimmen, of die zware lasten moeten dragen. Dat kan niet door de beugel, zeker voor kinderen niet.

In de campagne en het verzoekschrift wordt fair trade als meest geschikte aanpak naar voren geschoven. Het is een duurzame economische ontwikkelingsstrategie en legt de producenten een aantal strikte voorwaarden op met betrekking tot het product en de omstandigheden waarin het wordt gemaakt. De voorwaarden zijn van ecologische, economische en sociale aard. In de sociale sectie zit ook Conventie 182 vervat. Dat betekent dat fair trade een verbod eist op de ergste vormen van kinderarbeid in de toeleveringslijnen.

Op de naleving van de criteria wordt een strikt toezicht gehouden. Het fairtradesysteem heeft een eigen controle-instrument met controleurs op diverse plaatsen in de toeleveringsketen, onder meer bij het begin daarvan, de producenten. Bij vaststelling van een inbreuk, worden er sancties getroffen die gevolgen kunnen hebben voor de hele coöperatieve. De werkwijze werkt een grote interne controle in de hand. Zondigt de buurman, dan heeft dat implicaties voor de hele coöperatieve.

Als de strikte voorwaarden worden nageleefd, dan ontvangt de boer een minimumprijs voor zijn gewas en de coöperatieve krijgt een premie. De coöperatieve beslist zelf waar de prioriteiten liggen om te investeren. Kavokiva, onze cacaopartner in Ivoorkust, kan al vijf jaar bogen op de FLO-certificering. De premie die zij ontvangen is al geïnvesteerd in een ziekenhuis, een arts en medicijnen, in een opslagplaats, een school en een leerkracht. De levenskwaliteit van die producenten verbetert aanzienlijk. Het aantal sterfgevallen is sinds de bouw en het operationeel worden van het ziekenhuis gedaald van 30 per jaar naar slechts 4.

Fair trade pakt meteen ook de belangrijkste oorzaken van het probleem van de ergste vormen van kinderarbeid aan. Dat is vooral de extreme armoede in de regio. Bovendien is er een controle op de fairtradecriteria, wat het systeem tot een kindvriendelijk en doeltref-

fend alternatief maakt voor spelers verderop in de keten: overheden, bedrijven en consumenten.

We staan niet alleen met onze vraag om kindvriendelijke producten. Ik verwijs in die zin graag naar het Tulane-rapport dat vorige week verscheen en ook stelde dat certificatiemethodes een goede aanpak zijn voor de regio en voor de ergste vormen van kinderarbeid in het algemeen.

Vertrekkend vanuit onze ervaring in de cacaosector, ziet Oxfam-Wereldwinkels dat ook in andere grondstoffensectoren hetzelfde probleem de kop opsteekt. Daarom verzoeken we om een daadkrachtig Vlaams beleid tegen die ergste vormen van kinderarbeid.

Wat kan de overheid doen als speler in de internationale toeleveringsketen? Naast bedrijven en consumenten kan ze de verantwoordelijkheid opnemen om die keten duurzaam te maken. Wij stellen daartoe vijf eisen voor.

In eerste instantie vragen we dat de Vlaamse overheid resoluut voor fair trade kiest in het aankoopbeleid. In Vlaanderen hebben de gemeenten en provincies de keuze al duidelijk gemaakt. 195 gemeenten nemen deel aan de campagne Fairtrade Gemeenten en 93 hebben er de titel van fairtradegemeente al behaald. De lokale besturen kopen dus producten uit eerlijke handel aan. Het lijkt ons logisch dat de Vlaamse overheid die evolutie ook vertaalt in de beleidsteksten, met een duidelijke toelichting bij fair trade en de meerwaarde ervan. Er loopt intussen een stakeholderoverleg met als doel het uitbrengen van een gids. Die moet overheden informeren over hoe duurzaamheid in al zijn aspecten kan worden opgenomen in een aanbesteding. Bovendien kan de gids een leidraad zijn om de realiteit op lokaal niveau om te zetten in Vlaams beleid. Zo kan de overheid aangeven hoe de gemeenten fairtradeproducten kunnen aankopen.

We vragen de Vlaamse overheid ook om waar mogelijk op het Europese niveau de keuze voor fair trade en kindvriendelijkheid in aanbestedingen te verdedigen. De Europese Commissie blijft bijzonder vaag tot op heden en dat maakt het de overheden niet gemakkelijk om de keuze te maken. In de 'Guide on Social Procurement' willen we een duidelijke statement tegen het einde van 2010.

Een tweede eis behelst de bilaterale akkoorden die Vlaanderen sluit in het kader van zijn buitenlands beleid voor al zijn bevoegdheden. Het gebruikt daarbij de internationaal geldende verdragen en sluit op basis daarvan bilaterale verdragen af met andere deelstaten, staten of organisaties. Oxfam-Wereldwinkels vraagt om dat alleen te doen als zij een degelijk standpunt tegen de ergste vormen van kinderarbeid innemen. Dat kan gaan om de ondertekening en implementatie van de IAO-conventies en over het opstellen van een nationaal actieplan ter zake en monitoring, die een goede leidraad zijn om de positie van de partner in te schatten. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat besteedt hier uitgebreid aandacht aan.

De derde eis gaat over het gebruik van de kinderrechtentoets, omdat het nog steeds niet duidelijk is welke internationale bedrijven kinderarbeid toestaan in hun toeleveringsketens. Die informatie kunnen of willen zij doorgaans niet prijsgeven, terwijl dat toch van groot belang is. Het bewust of zelfs onbewust gebruik maken van kinderarbeid is in strijd met het Belgische mensenrechtenbeleid. Wij vragen dat bedrijven die gevestigd zijn in Vlaanderen, inzicht verschaffen in hun toeleveringsketen én bewijzen dat daarin geen ergste vormen van kinderarbeid worden gehanteerd. Om dat inzichtelijk te maken, stellen we voor dat in samenspraak met de sociale partners de ondernemingen in hun jaarverslagen bekend maken welke maatregelen ze nemen om die vormen van kinderarbeid tegen te gaan. Als een in Vlaanderen gevestigd bedrijf actief is in landen of sectoren waar de ergste vormen van kinderarbeid een reëel risico vormen, dan vragen we dat de Vlaamse

overheid eist dat ze aangeven wat ze concreet in hun keten ondernemen om te controleren op en maatregelen te nemen tegen de ergste vormen van kinderarbeid.

Voor een mogelijke aanpak verwijzen we naar een exhaustieve werelddekkende lijst die is gepubliceerd door het Departement van Arbeid in de VS en die weergeeft in welke landen en sectoren het risico op de ergste vormen van kinderarbeid het hoogst is. Door een combinatie van beide aspecten kan vrij accuraat worden aangegeven waar problemen in de toeleveringsketen waarschijnlijk zijn.

De vierde eis houdt verband met de vorige en spitst zich toe op het toekennen van middelen door de Vlaamse overheid. We vragen dat de kinderrechtentoets de basis zou vormen voor het toekennen van Vlaamse subsidies of andere hefbomen aan bedrijven met internationale toeleveringsketens. We stellen voor dat, als blijkt dat zich de ergste vormen van kinderarbeid voordoen in die ketens, de betrokken onderneming een tijdsgebonden pad moet opstellen, dat aangeeft hoe kinderen die arbeid verrichten in hun keten, doorgesluisd kunnen worden naar het onderwijs. Als ondernemingen zich niet bereid tonen om mee te werken of aan die eisen te voldoen, dan moet de Vlaamse overheid alle steun intrekken of stopzetten.

Een laatste eis gaat over het Kinderrechtencommissariaat. Kinderen in Vlaanderen zijn gretige consumenten en bevinden zich in de toeleveringsketen in een luxepositie: op het einde, spelend met een eindproduct of bijvoorbeeld chocolade-etend. Andere kinderen hebben er vaak voor gezwoegd onder de ergste vormen van kinderarbeid. Vlaamse kinderen leven niet in een vacuüm, maar staan stevig met beide voeten in een geglobaliseerde wereld. Om hen van deze zaken bewust te maken, vragen we dat het Kinderrechtencommissariaat aandacht zou hebben voor het kind als kritische consument. De chocoladesector vormt een voorbeeld bij uitstek om kinderen vatbaar te maken voor de impact van de keuze voor kindvriendelijke consumptiegoederen. Dat staat immers gelijk met kiezen voor een betere toekomst voor kinderen op een minder benijdenswaardige positie in de keten.

De eisen zijn samen met de lancering van het verzoekschrift in februari bekendgemaakt. We zijn ervan overtuigd dat ze bijdragen tot het uitwerken van een daadkrachtig Vlaams beleid tegen de ergste vormen van kinderarbeid.

Een overheid kan wel degelijk een rol spelen. Dat blijkt in Nederland dat een voortrekkersrol opnam, door de belofte te doen dat tegen 2025 alleen nog duurzame chocolade in de winkelrekken van Nederlandse winkels zal liggen. Die afspraak is gemaakt in samenspraak met industrie, vakbonden en ngo's. We vragen dat Vlaanderen ook zo'n voortrekkersrol opneemt. Over de ergste vormen van kinderarbeid en uitbuiting zijn geen compromissen mogelijk. Er moet een degelijk Vlaams beleid uitgestippeld worden om te evolueren naar een eerlijk en kindvriendelijk Vlaanderen.

3. Vragen van de commissieleden en antwoord van de sprekers

De heer Luckas Vander Taelen: Op internationaal niveau worden soms praktijken van uitbuiting aan het licht gebracht. Zo was dat bijvoorbeeld het geval met de productie van Nike-schoenen of toen de naam Microsoft in verband werd gebracht met praktijken tegen de oppositie in Rusland. Die grote bedrijven reageren daarop doorgaans zeer snel. Ze hebben een hekel aan een slechte reputatie. Zijn er al contacten gelegd met de grote producenten en hoe reageren zij op uw verhaal, dat zeer indrukwekkend is? Het lijkt me sterk dat grote ondernemers het onder de tafel zouden vegen of zou tolereren of verdedigen. Is men bereid die strijd samen aan te gaan? Nike beweerde destijds ook dat ze niet altijd op de hoogte waren van de praktijken in de toeleveringsketen. Sindsdien heeft het bedrijf zich ertoe geëngageerd om er afstand van te nemen. Het lijkt me overigens onzinnig dat er nog sprake is van de 'ergste vormen van kinderarbeid' terwijl elke vorm daarvan gelaakt moet worden.

Mevrouw Els Robeyns: De inspanning heeft zeker de moeite geloond met meer dan 58.000 handtekeningen om de problematiek te ondersteunen. Het is goed dat het punt ter sprake komt, maar beter was geweest dat we hier vandaag niet hoefden te zijn om dit te bespreken. Het is hallucinant hoeveel kinderen wereldwijd nog aan kinderarbeid blootgesteld worden.

We kunnen de voorgestelde eisen zeker ondersteunen. Het opnemen van fair trade in het aankoopbeleid van de overheid en van steden en gemeenten zal echter ook leiden tot de vraag of dat wel iets uithaalt. Misschien is het handig als u bij voorbaat de kritikasters kunt overtuigen van het verschil dat die maatregel kan maken.

De kinderrechtentoets en meer transparantie van ondernemingen inzake de toeleveringsketen zijn beide positieve opdrachten, maar hoe denkt u ervoor te zorgen dat die ondernemingen kunnen aantonen dat er geen ongeoorloofde praktijken plaatsvinden in hun keten? Is er al een soort van kinderrechtentoets in die zin in een ander land waarop u zich baseert?

Het lijkt me uitermate belangrijk ook de nadruk te leggen op het belang van de verantwoordelijkheid van de consument. Die is zich vaak niet voldoende bewust van wat zich afspeelt achter de schermen van de goederen die hij verbruikt. In die bewustmaking wacht ook nog een belangrijke taak.

Een rondetafelgesprek met de betrokken partners, zij het op Vlaams of federaal niveau, lijkt me een zinvolle stap.

De heer Marc Hendrickx: Ook de N-VA weet deze inspanning ten zeerste te waarderen. Elk geval van kinderarbeid is er een te veel. Indien we de chocoladesector in eerste instantie viseren, zal die natuurlijk ook gehoord moeten worden in het kader van een grondige aanpak. Waarom hebt u dit toegespitst op die sector, terwijl er nog zoveel andere mogelijkheden zijn?

Wat is jullie houding ten aanzien van de roadmap die door 98 landen is ondertekend? Hoe is eventueel de samenwerking daarmee verlopen?

Mevrouw Katrien Schrijvers: U stelt terecht een aanzienlijk en schrijnend probleem aan de kaak. Dat u de cacaosector viseert, lijkt me in eerste instantie een beginpunt in de algemene strijd die u aanbindt tegen kinderarbeid en kindslavernij. We moeten me dunkt meer doen dan de actie te onderschrijven. Er is een signaal nodig over alle sectoren heen. De keuze voor deze actie vind ik positief omdat het de publieke opinie kan warm maken voor een schrijnend probleem. Het lijkt me belangrijk die aan uw kant te krijgen. De sensibilisering bij de consument houdt evenzeer een taak in voor de overheid. Daar wordt mijns inziens te weinig naar verwezen.

Hebt u zicht op wat er op Europees niveau allemaal gebeurt, behalve wat u al vermeldde? Bent u op de hoogte van wat andere landen al dan niet doen? Samenwerking lijkt me immers cruciaal.

De kinderrechtentoets moet in meerdere domeinen aan bod komen. De vraag blijft hoe dat moet worden opgezet en uitgevoerd. Hoe ziet u de praktijk van de kinderrechtentoets en de toepassing in en op bedrijven? Moet het niet vooral de bedoeling zijn een partnerschap op te zetten met bedrijven?

Hoe wordt momenteel vanuit Vlaanderen stelling genomen ten aanzien van deze principes? Worden ze reeds toegepast?

Mevrouw Fientje Moerman: Ik ben dankbaar dat we vandaag dit debat kunnen voeren, maar vind het tegelijk een schande dat we in de 21e eeuw nog over kinderarbeid moeten praten.

Open Vld heeft een voorstel van resolutie neergelegd dat breder gaat dan dit (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 656/1). De chocoladesector is een typevoorbeeld waarrond op internationaal vlak al een en ander is ondernomen, met onder meer deadlines die al zijn verstreken en niet gehaald. Het probleem is echter veel omvattender en moet ook in die zin worden aangepakt.

Buitenlandse handel is niet alleen een Vlaamse maar vooral een Europese bevoegdheid. Het lijkt me dan ook vooral zinvol de desbetreffende contacten op dat niveau te leggen en ervoor te zorgen dat daar meer transparantie komt. De kritische consument, oud of jong, is een noodzaak, maar moet op relatief eenvoudige wijze te weten kunnen komen wat er gaande is. Zo zijn er al honderden labels in omloop. Ik ben er helemaal voor dat de consument een keuze wordt geboden, maar dan moet op eenduidige manier duidelijk worden wat er kan en wat niet. Anders zal die consument afhaken.

Hoe zit het met jullie contacten met de vermelde sector? Ook ik kan me niet van de indruk ontdoen dat bedrijven, zoals blijkt uit het interview met Barry Callebaut, gevoelig zijn voor dergelijke aanklachten, gezien de druk vanwege de consument, de media en de politiek. Hoever staat het daarmee?

De heer Wim Wienen: Elsschot zei ooit dat tussen droom en daad wetten en praktische bezwaren staan. Ik vrees dat de kinderrechtentoets zo'n aspect is. Me dunkt zullen vele bedrijven er niet happig op zijn om vrijwillig inzicht te verschaffen in hun toeleveringsketen. Dat heeft dan allicht ook veel te maken met hun concurrentiepositie. Bewijzen leveren dat er niets fout zit als ze in risicolanden of -sectoren werkzaam zijn, is mijns inziens met de vigerende regelgeving in Europa niet eens mogelijk.

Zelf zie ik meer potentieel in het voorstel inzake de bilaterale akkoorden en druk vanuit Westerse overheden op andere. De multinationals die zijn vermeld zouden er in ons land niet eens in slagen om kinderarbeid te gebruiken in hun productieketen. Onze wetgeving is dermate strikt in dat verband, dat het onmogelijk wordt. Bij andere overheden is dat niet zo en daar is een rol weggelegd voor de internationale gemeenschap, die dan voldoende druk moet kunnen uitoefenen om dergelijke praktijken te vermijden.

Symbolisch wordt er hier gefocust op de chocoladesector, terwijl er zoveel meer sectoren door het probleem kinderarbeid geraakt worden. Daarbij luidt het dat fair trade de beste optie is om kinderarbeid tegen te gaan. Een campagne tegen kinderarbeid mag echter niet omslaan in en campagne pro fairtradeproducten. Dat gamma is wel breed, maar gaat nog niet zo ver als bijvoorbeeld sportschoenen, terwijl ook in die sector het probleem even prangend is. De acties en voorwaarden mogen niet dogmatisch worden.

Mevrouw Mieke Vogels: Ook ik vind het schitterend dat er een initiatief wordt genomen om ons een geweten te schoppen en ons op de veel voorkomende kinderarbeid attent te maken. Hoe vindt men daarvoor echter een voldoende breed draagvlak? Zijn bedrijven en organisaties aangesproken? De lijst van initiatiefnemers blijken de 'usual suspects' om dergelijke acties op te zetten. Is er bijvoorbeeld aan gedacht om ook Test-Aankoop, UNIZO of Voka te vragen om de actie te ondersteunen? Dat verbreedt automatisch het draagvlak en je hebt er meteen ook de consumentenorganisatie bij.

Concreet wil ik een voorstel doen. Heel wat gemeenten kopen al fairtradeproducten aan. De Vlaamse overheid subsidieert heel wat organisaties zoals scholen, instellingen voor Bijzondere Jeugdzorg, de gehandicaptensector enzovoort. Het lijkt me niet ondenkbaar vanuit de Vlaamse overheid een campagne op te zetten om ook die instellingen die subsi-

dies ontvangen, ertoe aan te zetten voor fair trade te opteren, al dan niet gekoppeld aan een sensibiliseringsactie rond kinderarbeid.

De heer Bart Tommelein: We delen de bezorgdheid van de initiatiefnemers, maar willen de discussie opentrekken. De focus op de cacaosector is veeleer beperkt. Ons land kent een hele traditie en heeft een reputatie inzake chocolade, dus het spreekt iedereen wel aan.

Wij hebben een voorstel van resolutie ingediend in het Vlaams Parlement om sectorbreed te werken inzake kinderarbeid. Vele sectoren zijn zich er onvoldoende van bewust. Het is goed dat de CEO van Barry Callebaut dat wel is en eraan werkt. Wij vragen dat de Vlaamse overheid daarop zou toezien. De Vlaamse handelsmissies of bedrijven die subsidies of andere steun ontvangen, moeten inzichtelijk maken dat in hun keten niet aan kinderarbeid wordt gedaan. Als dat wel zo is, dan zouden bedrijven in samenspraak met de sociale partners het nodige moeten doen om maatregelen te nemen die kinderarbeid uitsluiten. Dat is internationaal ook vastgelegd in de International Labour Organisation Conventions. Als er weigeringen zijn om die transparantie te garanderen, dan is er een stok achter de deur. Dat alles moet echter op het getouw worden gezet in samenspraak met de Europese unie, bedrijfssectoren en vakbonden.

Het verzoekschrift is gericht op cacao en er moet dan ook grondig worden gewerkt. Internationaal is er al veel gebeurd rond kinderarbeid in die sector. Zo is er een voorlopig programma van het seminarie van de kinderarbeid in de cacaosector van de EU-development days op 6 en 7 december en een website www.cocoanet.eu dat een Europees project behelst van vakbonden met financiële steun van het Directoraat-Generaal van Tewerkstelling van de Europese Commissie over duurzaamheid in de cacaoketen. De coördinatie is in handen van een Duitse vakbond, maar wordt sterk aangestuurd vanuit de vakbond in Nederland. De Belgische partner is het ACV. Het klopt dus zeker niet dat de sector niets doet.

Onder www.responsiblecacao.com vindt men de initiatieven van de cacaosector zelf van de laatste tien jaar. Er is in die tijd 75 miljoen dollar geïnvesteerd in onderwijs, opleiding voor landbouwers, gezondheidsprogramma's enzovoort. De consument is de nieuwe factor in de strijd tegen kinderarbeid. Dat strookt met al de steun voor uw verzoekschrift.

Niemand kan garanderen, zelfs niet voor chocolade, dat een product volledig vrij van kinderarbeid wordt gemaakt, zo blijkt uit nader onderzoek. De fair trade labelling organisation geeft dat zelf toe in een nota. Wij steunen hoe dan ook alle initiatieven om duurzame handel na te streven en kinderarbeid aan te pakken. Sommigen menen dat tactieken zoals het hanteren van een minimumprijs de beste methode is. Daarvoor zijn wij bijzonder gevoelig. Andere betalen een meerprijs bovenop de marktprijs of werken met vaste percentages die naar de coöperatieven gaan. Ik zag die cijfers intussen en dan blijkt dat de voorbije jaren het inkomen voor de boeren gevoelig is gedaald. Tussen Ivoorkust en Ghana bijvoorbeeld zit het verschil hem in het feit dat Ghana werkt met een vastgestelde jaarprijs. Daar krijgt de boer 1000 dollar voor zijn product. In Ivoorkust is er geen vastgestelde jaarprijs en krijgt de boer gemiddeld meer, zo'n 1200 dollar. Het initiatief zelf is belangrijk. Wij willen wel vragen dat ook de andere spelers in de materie gehoord worden.

De heer Bart Van Malderen: Ik sluit me aan bij de waardering voor het initiatief. Het debat is intussen breder opengetrokken dan de chocoladesector en er is een aanzet gegeven tot gevolgen die eraan kunnen worden gegeven.

Het is een goede zaak dat in het verzoekschrift de aanzet wordt gegeven naar een zekere differentiatie. Er wordt gewerkt met een aantal sectoren en landen waar knipperlichten aangaan zodra producten uit die landen en sectoren in een productieketen terechtkomen. Zijn er andere voorbeelden die internationaal worden erkend dan het Amerikaanse voorbeeld waarnaar u verwees? Wordt dat overigens internationaal erkend?

Ik heb me ooit beziggehouden met de 'code of social conduct' van multinationals. Een van de achillespezen van dergelijke 'soft law' is de controle erop. Net zoals de heer Tommelein ervoor pleit om in de keten van de productie de al dan niet aanwezigheid van kinderarbeid zichtbaar te maken, zal de toets van het hele systeem erin bestaan hoe men kan controleren of de informatie die bedrijven aanleveren, correct is en houdbaar is in de tijd. Het volstaat in het licht van een controlesysteem niet om te zeggen waar er al dan niet kinderarbeid in de productieketen zit. Ook het tijdspad en de visie op het bannen van kinderarbeid moeten duidelijk zijn. Wat is het beeld daarover?

Een andere zwakke plek is het begrip 'keten'. Vele grote bedrijven geven aan dat zij zelf geen beroep doen op sociale dumping en kinderarbeid voor zover ze zelf verantwoordelijk zijn. Ze steken echter de hand niet in het vuur voor de verafgelegen toeleverancier. De ketenbenadering is dus belangrijk. Nochtans doen ze dat vaak wel voor wat de kwaliteitsbewaking betreft. Zo kan de chocoladeproducent zich niet permitteren dat er ergens in Ivoorkust vervuilde cacao in de productieketen komt. In die context werken ze dan wel met agenten. Misschien is het dan een optie om voorop te stellen dat het niet aanwenden van kinderarbeid ook deel moet uitmaken van de kwaliteitsbewaking die dat soort van multinationals opzetten.

Behalve als subsidiërende instantie en in handelsmissies, is de overheid zelf ook een belangrijke consument. De strategie van overheidsbesteding en -aanbestedingen zou in die zin ook sensibiliserend en sturend kunnen werken. Eenmaal een bedrijf zijn analyse heeft gemaakt van zijn keten, hoeft dat niet opnieuw te gebeuren om het uit te dragen naar de consument. In het regeerakkoord hebben we toch een kleine kapstok gevonden in die zin. Dat stelt dat grote aanbestedingen moeten worden voorbehouden voor bedrijven die werken rond diversiteit. Dat zit niet in dezelfde sfeer, maar geeft wel aan dat voor de Vlaamse Regering sociale clausules in het aanbestedingsbeleid mogelijk zijn. Misschien kan daarvan gebruik gemaakt worden, mits een uitbreiding.

In een defensieve reflex wordt al eens opgemerkt of we onze eigen industrie niet blootstellen aan oneigenlijke concurrentie van slechte leerlingen uit het buitenland die niet bezig zijn met kinderarbeid of het tegengaan van sociale dumping. In die zin is het voorbeeld van chocolade wel eenduidig: Belgische chocolade kan niet in China gemaakt worden. Het is een keurmerk. Voor andere sectoren geef ik graag mee dat er ook nog zoiets is als deloyale concurrentie. Kinderarbeid is vanuit economisch oogpunt zelfs ook een soort van concurrentievervalsing en moet dus ook daarom gebannen worden.

Mevrouw Tinne Rombouts: Ik sluit me aan bij het feit dat dit een breder verhaal is. In de grondstoffenproductie op zichzelf is het aangehaalde voorbeeld een van de vele. Hebt u al met de verwerkende bedrijven gepraat?

Nederland heeft een duidelijk engagement genomen. Is dat afdwingbaar of gewoon een afsprakennota in het ketenoverleg? Gezien de vrije marktsituatie lijkt me de afdwingbaarheid bijzonder zwak. Hoe is dat uitgewerkt?

Ook de consument is een werkkanaal, maar men moet er toch voor oppassen fair trade als label niet boven de andere labels te plaatsen als productlijn. Het is niet alleen een concept. Me dunkt moet fair trade ook andere producten uit het grote labellandschap die duurzaam geproduceerd zijn, meenemen in de promotie ten aanzien van de overheid. Ik denk daarbij onder meer aan de lokale producten.

In het vizier zie ik bedrijven, consumenten en winkels, maar mis de derde speler, namelijk de producenten zelf. Hoe wordt met hen gecommuniceerd? Misschien kunnen we van onderuit de boodschap brengen in plaats van andersom. Dat is belangrijk omdat werken vanuit bedrijven en consument belet dat we een duidelijk beeld krijgen van het effect op die producent. Als we hard optreden ten overstaan van een bedrijf: houdt de landbouwer

dan nog een teelt en een inkomen over? Of gaat men ergens anders heen of alternatieve producten zoeken? Jullie proberen coöperatieven te vinden of op te zetten om daarmee fairtradeproducten in de markt te brengen en duurzame samenwerkingsverbanden mee aan te gaan. Welke problemen ondervinden jullie om die coöperatieve sterker te maken om onder het label fair trade te produceren? Waarom zijn er niet meer coöperaties voor cacaoproductie onder fairtradelabel?

De traceerbaarheid is een heikele kwestie. Kwaliteitscontrole kan overal gebeuren, maar als ik zie welke inspanningen Europa zelf heeft moeten leveren om producten in een transparant traceerbaar systeem te krijgen, dan lijkt me dat nog een lange weg. Hoever staat het met die traceerbaarheid? Is er openheid van de overheid om dat op het getouw te zetten? Het gaat immers om een kostenplaatje en een hele organisatie.

Er zijn verwerkers, de keten en de consument, maar belangrijk lijkt me na te gaan hoe we de producenten zelf beter kunnen organiseren en sterker kunnen maken ten overstaan van de afnemers. De producentenorganisatie zelf en de ondersteuning daarvan lijken me cruciaal en ik mis een inbreng over hoe we daaraan kunnen bijdragen.

Mevrouw Ulla Werbrouck: Met de ergste vormen van kinderarbeid kan niemand ooit akkoord gaan. Het moet ook veel breder worden gezien dan alleen de chocoladesector. Ook de consument moet meer aandacht besteden aan herkomst van zijn product. Alleen de prijs lijkt belangrijk. Probleem is dat de ketens in dat verhaal moeten meegaan. Veel mensen nemen immers niet de tijd of doen niet de moeite om een wereldwinkel binnen te stappen. Ook in die zin zouden onderhandelingen met de grote winkelketens zinvol zijn.

Kinderarbeid volledig uitbannen lijkt me vrijwel onmogelijk. Als in Bangladesh blijkt dat heel wat kinderen niet in de schoolbanken, maar in de prostitutie zijn terechtgekomen, dan hou ik mijn hart vast voor de gevolgen van allerlei initiatieven. Een goedbedoelde actie mag niet omslaan in een negatief effect.

LDD kan het verzoekschrift alleen maar steunen, maar wil de problematiek opentrekken. Vlaanderen moet derhalve ook echt werk maken van de kinderrechtentoets, zodat internationaal opererende bedrijven kunnen aantonen dat ze geen kinderarbeid in hun toeleveringsketen tolereren.

Er zijn veel labels, maar het is nog steeds bij de meeste producten niet duidelijk waar ze precies vandaan komen. Dat moet nodig geglobaliseerd worden. Ik meen dat de kleine boer almaar armer wordt of blijft en de grote bedrijven steeds meer in eigen zak steken. Het is daarom essentieel dat wordt gepraat met boeren, producenten en ketens.

Zou er geen ethische clausule kunnen worden opgenomen? Kan dat voorgelegd worden aan bedrijven? Als ze die al dan niet onderschrijven, kan dat een valabele onderbouw worden voor onderzoek en eventueel een campagne wereldwijd. Ik heb immers het gevoel dat we voor elke stap voorwaarts er twee achteruit zetten.

Ook ik ben te vinden voor het aanmoedigen van steden en gemeenten om fairtradeproducten in het aankoopbeleid op te nemen. Dat kan doorgetrokken worden naar onderwijs en de consument zelf. De discussie is mijns inziens niet afgerond. We hebben een nog te eenzijdige kijk op de kwestie en zouden dus inderdaad ook andere spelers moeten horen.

Mevrouw Sabine Poleyn: Klopt het dat de productieketen niet zo is als we vermoeden, namelijk grote multinationals met grote plantages? Het zouden echter veeleer kleinere boeren zijn die beginnen te produceren en dan verhandelen aan lokale handelaars. Hebt u inzicht in de keten en de diversiteit daarin?

Een tiental jaar geleden werd op Europees niveau de norm van vroeger over het percentage cacao of cacaoboter dat verplicht aanwezig moest zijn in de chocolade herzien. Men stapte er van af. Is er vandaag minder cacao nodig en bedreigt dat de sector?

Er zouden nog initiatieven worden genomen op Belgisch niveau met een aangepast verzoekschrift. Gebeurt dat ook op Europees niveau? Dat lijkt me immers noodzakelijk, gezien de internationale aard van het probleem.

In hoeverre zijn er gesprekken geweest of worden er gevoerd met bedrijven in de cacaosector? Zouden zij bereid zijn de Belgische chocolade een keurmerk te geven van duurzaamheid?

Mevrouw Vera van der Borght: In de bestrijding van kinderarbeid is vooral ook de juiste registratie van geboorten van belang. Daar loopt het in de bewuste landen ook heel erg scheef. Hebben jullie in die zin een specifieke werkwijze voor ogen? Kinderarbeid is immers iets dat bij de bron moet worden aangepakt.

De heer Marc Hendrickx: Is het wel opportuun om alleen het fair trade-label naar voren te schuiven als het enige correcte? Er zijn immers nog andere labels, zoals UTZ en The Rainforest Alliance. Hebt u daar oog voor gehad? In het kader van de Roadmap is niet eens een verwijzing naar het fairtradelabel te vinden.

De heer Koen Van Bockstal: Een eerste cluster van vragen gaat over de bedrijfswereld, waarmee wij uiteraard praten. Ze zijn hier vandaag als toeschouwer aanwezig, en houden nauwlettend in de gaten wat wij doen. We doen niet aan 'naming and shaming', maar gaan in dialoog. We zijn echter niet naïef en een stok achter de deur om de zaken te laten vooruitgaan, is af en toe handig. Zo loopt er in deze week van de fair trade een spot op de radio. Die loopt sinds maandag om 08.00 uur op Studio Brussel en om 09.00 uur zat hij voor het nieuwsbulletin op Radio 1. Om 09.30 uur kreeg ik telefonisch via Max Havelaar te horen dat één van de grote spelers in ons land onwaarschijnlijk geïrriteerd was door wat wij in de spot wel durfden te zeggen.

We voeren een dubbel gesprek. We zaten al met alle grote spelers om de tafel: Barry Callebaut, Kraft, Nestlé enzovoort en naast Belgische ook met de Europese vertegenwoordigers. Met de internationale cacao-industrie hebben we om de tafel gezeten. Er is goede wil en dat blijkt uit een aantal initiatieven om aan zelfregulering te doen. Uitgerekend deze week komt er ook nog een rapport uit naar aanleiding van een protocol dat ze zelf hebben ondertekend en dat aantoont wat de resultaten zijn van die zelfregulering. Daaruit maken we op dat de problemen niet verbeteren. Dat betekent dat de maatregelen niet volstaan, maar vooral ook dat die informatie uit een volkomen onverdachte bron komt.

Misschien zal het u verbazen dat een deel van onze chocolade geproduceerd wordt bij Barry Callebaut, maar wij zien dat niet als de vijand. Dat zegt heel wat over onze transparantie. Onze suiker en cacao die daar dan verwerkt wordt, is wel degelijk gecertificeerd en traceerbaar. Wij bewijzen zodoende aan de bedrijfswereld dat het onzin is dat traceerbaarheid niet kan worden waargemaakt.

We mogen niet naïef zijn. Voor de kritische consument is het inderdaad niet gemakkelijk om wijs te raken uit alle beschikbare labels. Wij ervaren dat daarmee meer dan eens wordt gegoocheld en al kunnen we het niet bewijzen, het lijkt er sterk op dat daar een agenda achter zit. In de grote vijver van duurzame ontwikkeling en labels, wordt fair trade er middenin gegooid, net als alle andere labels.

Wat doen we op Europees niveau? Ik heb vanmorgen een ontbijtsessie bijgewoond met Europarlementsleden, samen met DG Trade, waarvan de onderdirecteur afgevaardigd was. Daar hoorde ik dan dat men fair trade niet kon bevoordelen, want dat het een label

is zoals de andere. Welnu, dat klopt niet. Fair trade is veel meer dan een label. Een aantal andere initiatieven gaan over een bepaald soort thematiek. Fair trade is een ontwikkelingsstrategie die onder meer ook gebruik maakt van een label. We zijn overigens niet de enigen die dat beweren. Het gaat veel verder dan een label.

De minimumprijs is wel degelijk essentieel. Het is vooral een vangnet in geval de grondstofprijzen in elkaar storten. Als de grondstofprijzen hoog zijn, betalen de afnemers aan fair trade certificering inderdaad de wereldmarktprijs. De producent ontvangt die plus een premie die de coöperatieve zelf kan investeren.

We beseffen maar al te goed dat het probleem veel verder gaat dan cacao. Een petitie over de grondstoffenproblematiek in het algemeen zou echter het grote publiek niet in die mate hebben aangesproken. We kozen niet toevallig voor cacao en chocolade, en het is een symbooldossier. Er zijn in die markt internationale spelers die sterk verankerd zijn in ons land. We wisten dat het een schot in de roos zou zijn dat ons in staat kon stellen het probleem open te gooien.

De investeringen van de cacao-industrie de afgelopen tien jaar in projecten rond onderwijs en verbetering van arbeidsomstandigheden ten belope van 75 miljoen dollar, kloppen in de cijfers. Als we echter afwegen dat dezelfde industrie jaarlijks 8 miljard euro besteedt aan marketing, dan wordt dat bedrag bijzonder relatief. Het zou dus nog wel iets meer mogen zijn.

Mevrouw Marieke Poissonnier: Dat er meer sensibilisering ten aanzien van de consument nodig is, onderschrijven we volledig. We richten ons tot de Vlaamse overheid met het verzoekschrift, maar net zo goed tot de bedrijfswereld en de consument. We juichen ook de opmerkingen toe over de rol van de overheid als consument en het idee om van overheidswege sensibiliseringscampagnes op te zetten.

We proberen inderdaad om met zoveel mogelijk actoren in de keten te overleggen. Naast overleg met bedrijven, vakbonden en ngo's actief op dit thema, was er al veel contact met de fracties op Vlaams, federaal en Europees niveau. Een van onze campagne-eisen luidt immers dat we met alle spelers, meer specifiek in de chocoladewereld, willen overleggen.

Wij geloven heel hard in de aanpak om met iedereen aan tafel te zitten, te zien wie welke verantwoordelijkheid heeft in de keten en wie wat moet doen. Wereldwijd is er een rondetafel voor duurzame cacao, de 'Roundtable for a sustainable cocoa economy', waarvan Oxfam-Wereldwinkels vice-voorzitter is. Wereldwijd gaat het om een vrij groot overleg waar overheden, bedrijven, ngo's, vakbonden én producenten samen aan tafel zitten om te kijken hoe de toeleveringsketen duurzamer kan worden gemaakt. De vorige rondetafel vond vorig plaats in 2009 met enkele veelbelovende conclusies die u kunt nalezen op www.roundtablecocoa.com. De volgende is gepland in Nederland, een grote voortrekker in duurzame chocolade.

Intussen werden ook initiatieven genomen met het oog op nationale rondetafels. De intentieverklaring voor duurzame cacao was een van de uitkomsten van de Nederlandse rondetafel, maar ook in Ghana, Ecuador en Indonesië zijn er al opgezet door lokale ngo's en producenten. Oxfam wil hun middelen en instrumenten geven om op die manier hun eisen op de lokale politieke agenda te plaatsen. Onze vraag is om ook in Vlaanderen en België een rondetafel te organiseren, met alle spelers tegelijk, zodat de verantwoordelijkheid niet wordt doorgespeeld.

Wij hebben het voorstel van resolutie van Open Vld gelezen en vinden een aantal toevoegingen zeer noodzakelijk. Het is inderdaad van belang dat de toeleveringsketens van bedrijven transparant zijn, maar in risicolanden volstaat inzichtelijkheid niet. Er is ook een effectief controlesysteem nodig. Er is wel kwaliteitscontrole, waarom dan geen con-

trole op arbeidsomstandigheden? Als men verantwoordelijkheid neemt voor zijn product, moet men dat helemaal doen.

Hoewel die houding nog altijd niet vanzelfsprekend is, is zij wel haalbaar. Zo is er de campagne van een aantal maanden geleden tegen het gebruik door Nestlé van niet-duurzame palmolie in KitKat. In minder dan een maand heeft Nestlé de hele keten gezuiverd en bepaalde leveranciers vervangen. Waar een wil is, is een weg.

Vlaanderen kan een voortrekkersrol spelen in de strijd tegen de ergste vormen van kinderarbeid. Samen met Oxfam-Magasins du Monde, die dezelfde campagne voeren in het Franstalige landsdeel, stappen wij ook naar het federale niveau met de vraag om een rondetafel op te zetten.

Op Europees vlak zijn er verschillende platforms die strijden voor een duurzame toeleveringsketen. De vakbonden in de cacao- en chocoladebedrijven in heel Europa hebben een coalitie opgezet om aan te geven dat ook voor hen de ergste vormen van kinderarbeid in de cacaoketen niet kunnen.

Oxfam-Wereldwinkels en Oxfam International bundelen de krachten samen met andere Europese ngo's in het cacaodossier. Mondiaal is Oxfam-Wereldwinkels via Oxfam International aan het werk als waarnemer bij de internationale cacao-organisatie van de Verenigde Naties. Enkele maanden geleden kwam er een nieuw cacaoakkoord, waar een flinke stap vooruit is gezet tegenover het laatste akkoord uit 2001. Toch blijft er in de realiteit nog veel vooruitgang noodzakelijk.

Wat de vraag over lagere eisen inzake cacaoboter betreft, stellen wij in de praktijk vast dat verwerkers kiezen voor kwaliteit en toch evenveel boter blijven gebruiken, waardoor de vraag naar cacao niet vermindert. Er is zelfs een structureel tekort op de wereldmarkt. De bedrijven zetten gigantische marketingbudgetten in om de consument tot meer consumptie aan te zetten. Er zijn ook nieuwe markten bij de middenklasse in India, China en Brazilië. De vraag is enorm, maar het aanbod zakt steeds dieper weg.

De cacaoboeren staan voor grote uitdagingen, waarvan een van de grootste de lage prijs is die zij ontvangen. Zij kweken niet in plantages maar op kleine percelen. Bovendien is de transportinfrastructuur in landen als Ivoorkust of Ghana slecht. Er komen verschillende tussenhandelaren aan te pas, die telkens een stuk van de prijs voor zich houden. Daardoor voelt de cacaoboer vrij weinig van de relatief hoge wereldmarktprijs. Andere uitdagingen zijn: klimaatverandering, oprukkende droogte, veroudering van de bomen, te lage inkomsten om te investeren in nieuwe bomen.

De heer Koen Van Bockstal: Fair trade biedt geen garantie, maar het is wel de beste aanpak. Niemand kan op dit moment voor 100 percent garanderen dat er geen onaanvaardbare vormen van kinderarbeid in chocolade zitten. Maar er blijft wel een groot verschil tussen fairtradelabels en andere. De controles zijn systematisch en niet altijd aangekondigd. Vaststelling van kinderarbeid kan leiden tot het al dan niet tijdelijke verlies van een certificaat door de coöperatieve en dat is ook al gebeurd. Kleine boeren die lid zijn van een coöperatieve weten een certificaat te waarderen en oefenen daarom druk uit op onverantwoorde collega's. De feitelijke ervaring leert dat die zelfregulering werkt.

Verder zijn wij niet naïef en beseffen wij dat fair trade niet de enige oplossing kan zijn. Het vertegenwoordigt vandaag 0,11 percent van het totale handelsvolume. Maar het is zeker geen pleister op een houten been. Het succes van Max Havelaar – bedrijven zijn geïnteresseerd om een deel of zelfs heel hun productie om te schakelen naar fair trade – geeft aan dat dit bij de consument leeft. Er is vooruitgang, maar we zijn er nog niet. Andere systemen als Utz Certified of Rainforest Alliance wijzen wij niet af, omdat wij geloven dat zij 'stepping stones' kunnen zijn. Maar de voorwaarde is wel dat men uitdrukkelijk

de bedoeling heeft om de lat steeds hoger te leggen en niet om een potentieel waardevol systeem uit te hollen.

De fairtradecertificatie vereist dat alle leden van een coöperatieve en de mensen met wie ze werken, ingeschreven worden in een register. Gezien het problematische karakter van de cacaoproductie wordt erover gewaakt dat dit ook werkelijk gebeurt. Het ontbreken van een burgerlijke stand maakt een volkomen garantie lastig, maar het is wel een manier om te verbeteren.

Mevrouw Vera Van der Borght: Ik heb er weet van dat heel wat van die landen de leeftijden optrekken, om de beschuldiging van kinderarbeid te ontlopen. Men moet beginnen met ervoor te zorgen dat dit correct verloopt.

De heer Koen Van Bockstal: Dat klopt.

Mevrouw Sabine Poleyn: Naast bewustmaking van producenten en consumenten moet ook buitenlands beleid een rol spelen. Noch Ivoorkust, noch Ghana zijn echter prioritaire landen voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Toch is het belangrijk hun regeringen te ondersteunen in de stimulering van coöperatieven, het onderwijsaanbod en de controle op kinderhandel.

Mevrouw Marieke Poissonnier: Wij voeren via onze positie in de wereldwijde rondetafel gesprekken met verschillende kabinetten in Ivoorkust. De registratie wordt daarop aangekaart. Ook Oxfam International zet dit mee op de agenda.

De voorzitter: Ik dank de vertegenwoordigers van Oxfam-Wereldwinkels voor hun toelichting van het verzoekschrift. Ik dan ook het Kinderrechtencommissariaat voor de toelichting van hun advies. Ik nodig de commissieleden uit om na te denken over de noodzaak om nog bijkomende hoorzittingen te organiseren, en over de organisaties die op deze hoorzittingen aan het woord moeten komen.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Bart CARON,

Fientje MOERMAN,

Sabine POLEYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB	Algemene Centrale der Liberale Vakverbonden van België
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
DG Trade	Directorate General for Trade (EU)
FLO-certificering	Certificaat van Fairtrade Labelling Organisaties
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ngo	niet-gouvernementele organisatie
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen